

В. І. Шитик

Козьма Прутков

КОЗЬМА ПРУТКОВ – колективний псевдонім і сатиричний образ-пародія на казенне мислення і буденну мудрість. Створ. у 1850–60-х рр. О. Толстим, його двоюрід. братами Олексієм, Олександром і Володимиром Жемчужниковими. Уперше тексти підписано 1854 у «Литературном ералаше» – додатку до гуморист. ж. «Современникъ» (С.-Петербург). Згодом складено вигадану біографію К. П. (11. 04. 1803 – 13. 01. 1863). У ж. «Современникъ» (1863, № 4), «Свистокъ» (1863, № 9) опубл. навіть некрологи популяр. автора. К. П. – узагальнений збірний тип казенного поета-чиновника, який самовдоволено поривався повчати сучасників. Коміч. колориту образу надавали добродушність і простакувата чесність, прямолінійність та обмеженість. Псевд. К. П. підписували сатир.-гуморист. прозу, байки, епіграми, афоризми, літ. пародії на епігонів романтизму («Философ в бане», 1860; «Проект о введении единомыслия в России», 1863), комедію «Торжество добродетели» (1864). Об'єктом сатири були бюрократизм, консервативність думки, обивател. відсталість, інтелектуал. обмеженість чиновництва, солдат. муштра. У «Военных афоризмах» (опубл. 1922) висміяно корисливість цар. чиновників, які здійснюють русифікатор. політику в Україні. Через цензуру низку текстів видано у 20 ст. Іменем К. П. 1976 названо астероїд.

Фотоілюстрації

Основні твори

Полное собрание сочинений. С.-Петербург, 1893; Москва; Ленинград, 1933; 1965; Ленинград, 1949; Сочинения Козьмы Пруткова. Москва, 1987; Плоды раздумья: Мысли и афоризмы. Москва, 1990; Безвыходное положение. Москва, 2007.

Рекомендована література

1. Берков П. Н. Козьма Прутков – директор пробирной палатки и поэт. Ленинград, 1933;
2. Жуков Д. Козьма Прутков и его друзья. Москва, 1983;
3. Його ж. Мир Козьмы Пруткова. Т. 1–2. Москва, 2003.

Бібліографічний опис:

Козьма Прутков / В. І. Шитик// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-8004>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).